

қолма-қол ақшасыз төлемдер НАРЫҒЫНА ШОЛУ

ҚАЗАҚСТАН
ҚАРЖЫГЕРЛЕР
ҚАУЫМДАСТЫҒЫ

АССОЦИАЦИЯ
ФИНАНСИСТОВ
КАЗАХСТАНА

2024 жылдың бірінші жартыжылдығының қорытындысы

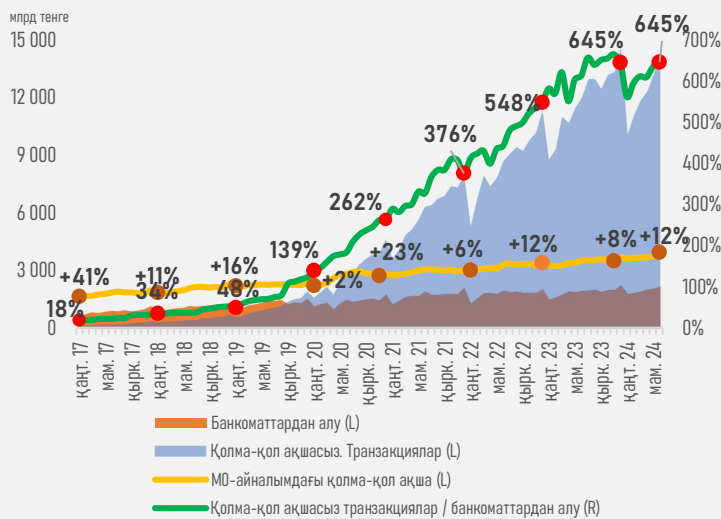
Резюме

- ✓ Қолма-қол ақшасыз транзакциялар көлемінің өсуі экономиканың негізгі салаларының бірі-сауданың (6M23 үшін 10,4%-дан 3,9%-ға дейін) және ЖІӨ-нің жалпы деңгейінің (6A23 үшін 5,3%-дан 3,3%-ға дейін) баяулауы аясында үш есе төмендеді.
- ✓ Бірінші жартыжылдықтағы өсім 2023 жылдың ұқсас кезеңіндегі 44,0% көрсеткішпен салыстырғанда 15,0% (ж/ж) құрады. Айта кетейік, абсолюттік мәнде қолма-қол ақшасыз транзакциялар көлемі 763,1-ден 772,6 трлн-ға дейін өсті.
- ✓ Бұл ретте банкоматтардан қолма-қол ақшаны алу қарқыны, керісінше, 3,4%-дан 11,1%-ға дейін өсті. Мәселен, бірінші жартыжылдықта қазақстандықтар банкоматтардан өткен жылдың сәйкес кезеңімен салыстырғанда 11,9 трлн теңгені алып тастады.
- ✓ Елімізде «тірі» ақшаның танымалдылығының өсуі, оның ішінде P2P-аударымдарды фискалдау жөніндегі ақпараттық шаралардың, ағымдағы жылға жалпыға бірдей декларациялаудың алдағы қажеттілігінің нәтижесі болуы мүмкін.
- ✓ Айналыстағы қолма-қол ақша көлемі (M0), яғни банктік жүйеден тыс ақша көлемі 2023 жылдың ұқсас кезеңіне қарағанда әлдеқайда жылдам өсті (+12,1% ж/ж vs 7,1%) және 3,9 трлн. Яғни, әрбір қазақстандыққа орта есеппен 200 мың теңгеге жуық қолма-қол ақша келеді (=194,2 мың).

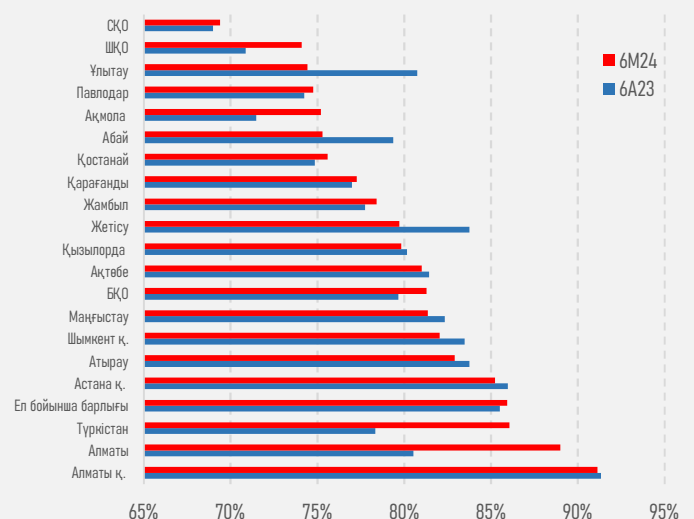
- ✓ Жоғарыда айтылғандардың аясында қолма-қол ақшасыз транзакциялардың үлесі бір жылда ерекше өзгерген жоқ: 2023 жылғы шілденің басындағы 85,5% қарсы 85,9%. Сонымен қатар, жекелеген аймақтардағы «қолма-қол ақшасыз» енудің қатты төмендеуі статистикалық нақтылауға байланысты болуы мүмкін (ең қолма-қол ақшасыз аймақтарды қараңыз).
- ✓ Халықаралық карточкалар жергілікті карточкаларға қарағанда көбірек таралды. Халықаралық жүйелердің төлем карталарының саны 52,3 млн-ға (+5,8 млн немесе 12,4%), ал жергілікті карталардың саны 25,8 млн-ға (+2,3 млн немесе 9,7%) дейін өсті, бұл олардың нарықтағы үлестерін қалыпты қайта теңестіруге әкелді (төменде қараңыз).
- ✓ Қолма-қол ақшасыз транзакцияларды жүзеге асыру тәсілдеріндегі үрдістер арасында интернет-төлемдер (82,8-ден 80,0%-ға дейін) және POS-терминал арқылы төлемдер (13,6%-дан 9,9%-ға дейін) үлесінің төмендегенін, бірақ QR-төлемнің (3,6%-дан 10,0%-ға дейін) қарқынды өскенін атап өтеміз.
- ✓ Абсолютті мәндегі QR-төлемдер көлемі (77,3 трлн) алғаш рет POS-терминал арқылы төлемдер көлемінен асып түсті (77,2 трлн) және қарапайымдылығына, ыңғайлылығына және үнемділігіне, сондай-ақ төлемдер үшін бірыңғай QR-кодты енгізу жоспарларына байланысты одан әрі өсудің елеулі әлеуетін сақтап отыр. Естеріңізге сала кетейік, барлық банктер үшін бірыңғай QR-кодты келесі жылдың басында енгізу жоспарлануда.

ҚР аумағында қолма-қол ақшасыз транзакциялар *

ҚР қолма-қол ақшасыз транзакциялар динамикасы

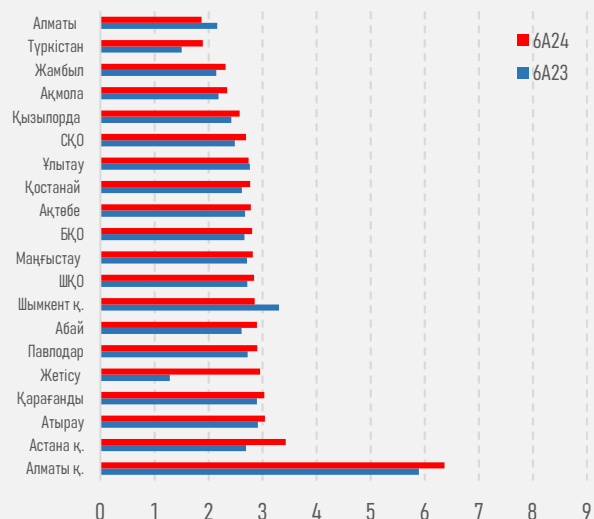

Ең «қолма-қол ақшасыз» аймақтар

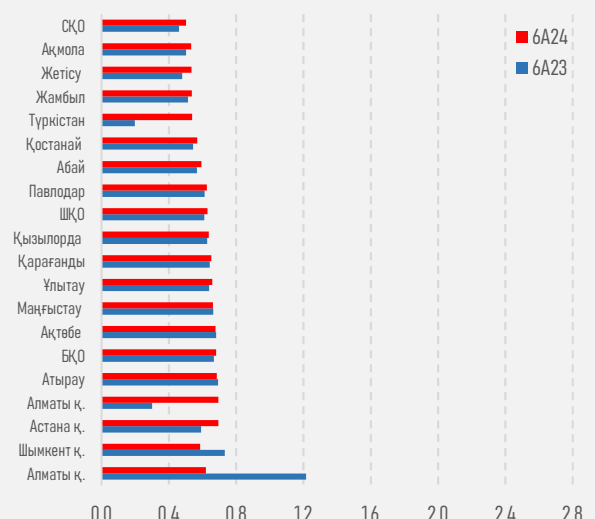

Жан басына шаққандағы айналымдағы төлем карталарының саны *

Жан басына шаққандағы дебиттік карталар саны

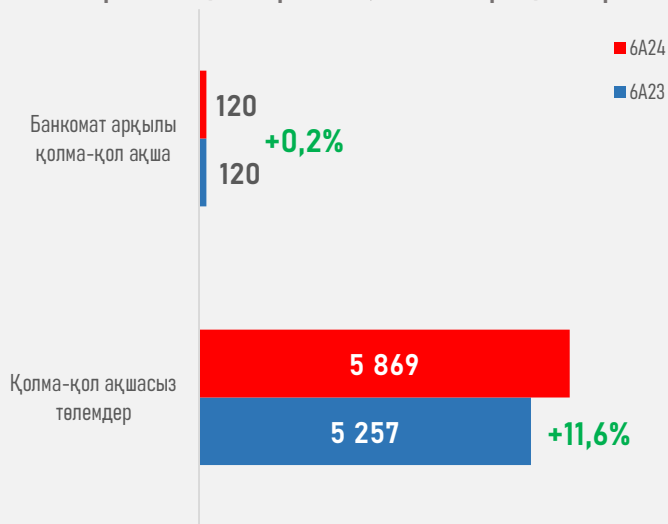
Жан басына шаққандағы несие картаның саны

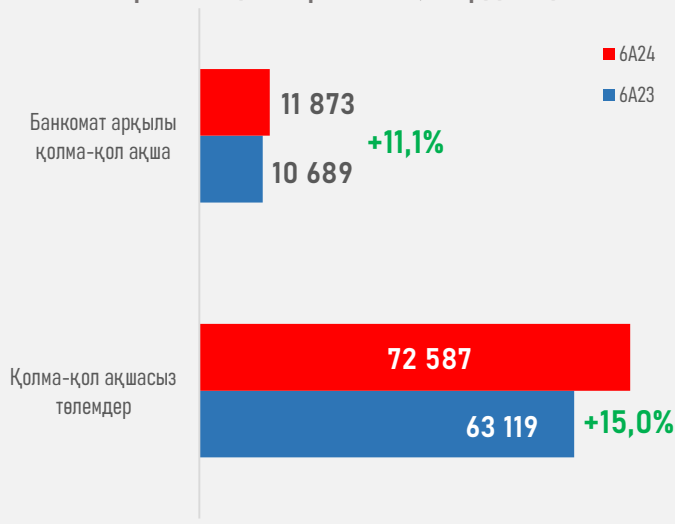
* Деректер көзі: ҚРҰБ, ҚР ААДБ БНС

Төлем карталары бойынша транзакциялар*

Транзакциялар саны, млн операциялар

Транзакциялар көлемі, млрд теңге

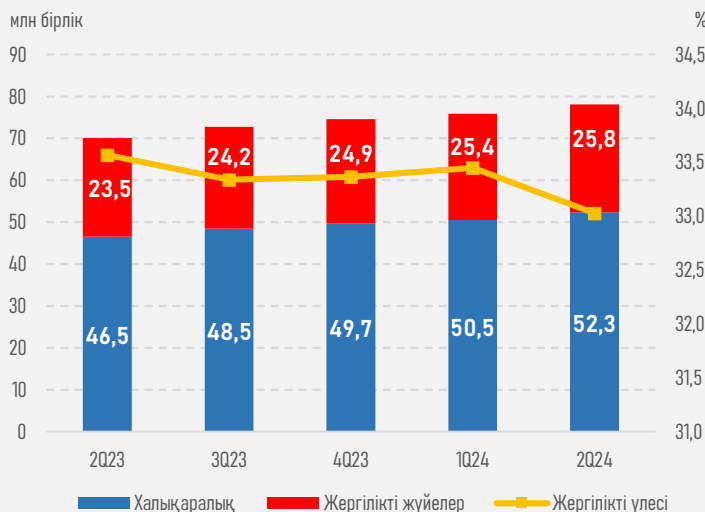

Қолма-қол ақшасыз транзакциялардың түрлері бойынша бөлу және жергілікті төлем жүйелерінің үлесі**

Қолма-қол ақшасыз операциялар

Айналыстағы төлем карточкалары, млн

* Деректер көзі: ҚРҰБ

© Қазақстан қаржыгерлерінің қауымдастығы, 2024

Кезеңнің қысқаша қорытындылары

Елдегі қолайсыз макроэкономикалық жағдайлар (сауданың баяулауы және ЖІВ-нің жалпы деңгейі) аясында ағымдағы жылдың бірінші жартыжылдығында қолма-қол ақшасыз операциялардың өсуі айтарлықтай төмендеді. Ал карточкалық аударымдарды фискализациялау шаралары және ағымдағы жылы жалпыға бірдей декларациялау қажеттілігі қолма-қол ақшаны және олардың айналымдағы көлемін алып қоюдың өсуіне әкелуі мүмкін.

Осыған орай, ел бойынша «қолма-қол ақшасыз» ену ерекше өзгерген жоқ және оның айтарлықтай артуы екіталай, оның ішінде ірі қалалардағы қанығу нүктесіне жақындауына байланысты (мысалы, Алматы қаласында — 91%, Астана қаласында — 85%). Соған қарамастан, 2024 жылдың шілде айының басында карточкалар бойынша қолма-қол ақшасыз транзакциялар көлемі қолма-қол ақша беру жөніндегі операциялардың тиісті көрсеткіштерінен 6,1 есеге асады (Т72,6 vs Т11,9 трлн), бір жыл бұрынғыға қарағанда біршама жақсы (5,9 есе: Т63,1 vs Т10,7 трлн).

Бұл ретте қолма-қол ақшасыз транзакциялар бойынша бір операцияның «орташа чегі» бірінші жартыжылдықта 12,0-ден 13,0 мыңға дейін (+8,0%), банкоматтардан алу бойынша — 92,4-тен 106,8 мың теңгеге дейін (+15,6%) өсті, бұл номиналды жалақының (+12,3%) және қазақстандықтардың кірістерінің (+8,1%).

Сонымен қатар, 2024 жылғы 1 шілдедегі жағдай бойынша елге төлем карточкаларының жалпы саны бір жыл бұрынғы 60,0 млн көрсеткішпен салыстырғанда 78,1 млн бірлікті құрады, оның үштен бірі (33%) жергілікті жүйелерге тиесілі (бір жыл бұрынғы 34%). Ең көп тарағандары — дебеттік карталар (80,0%), несие карталарының үлесі — 16%, қалған 4% — несиелік лимиті бар дебеттік карталар және алдын ала төленген карталар. Осылайша, осы сәтте жан басына шаққанда 3,1 дебеттік карта (2,8 жыл бұрын) және 0,6 кредиттік карта (изм емес. бір жыл ішінде).